

malé
VELKÉ
dejiny
MŠ

obnovení příběhu

Milan
Šimečka

„Milan Šimečka je jeden z najlepších československých spisovateľov 20. storočia. A písal rovnako dobre v oboch jazykoch, čo je takisto výnimočné. Jeho eseje patria k vrcholom tohto žánru u nás. A takisto glosy a fejtóny. Prežil život napínavý ako prvotriedny román. A vytvoril veľké dielo, ktoré je v mnohom aktuálne dodnes. Pritom nie je zďaleka taký známy ako mnoho jeho generačných súputníkov. Doslova čaká na znovuzobjavenie novou generáciou.“

Michal Hvorecký

Milan Šimečka bol nielen pozoruhodnou osobnosťou, ale aj výnimočným autorom, ktorého myšlienky presahovali dobu aj hranice. Nadčasový humanista schopný osloviť ľudí naprieč celým sociálnym spektrom, politický mozog disentu, vysokoškolský profesor a bagrista, Havlov spoluväzeň a neskôr poradca, utopista prenasledovaný komunistami, spisovateľ, ktorý náhle zomrel krátko po tom, ako sa dočkal vytúženej slobody a počiatku demokratických zmien. V centre jeho záujmu bol individuálny ľudský život so všetkými radosťami a starosťami. Vďaka svojim knihám *Obnovenie poriadku*, *Kruhová obrana*, *Koniec nehybnosti*, ako aj množstvu článkov a esejí, sa stal jedným z najprekladanejších československých spisovateľov.

Vilma's Pucara

3. 12. 2022

Yge

malé
VELKÉ
dejiny
MŠ

Bratislava 2. 1. 2022

Vydanie publikácie
z verejných zdrojov podporil

u. fond
na podporu
umenia

Preložené z českého originálu Obnovení pořádku.

Prvýkrát vyšlo v samizdatovej edícii Petlice v roku 1978.

Text © 1975—1977 Milan Šimecka (dedičia)

© Autori sprievodných textov a fotografií

Slovak edition © Nadácia Milana Šimečku, Bratislava 2022

Translation © Gizela Gáriková 1990

Design © Boris Meluš 2022

**Milan
Šimečka**

obnovenie poriadku

OBSAH

7	Predslov (Jolana Kusá, september 2017)
12	Predslov (Miroslav Kusý, september 2017)
15	Na úvod
25	I. Neporiadok
37	II. Hlavný článok
49	III. Typovanie
61	IV. Vylúčenie
70	V. Informácie
80	VI. Proskribovanie
92	VII. Existenčná perzekúcia
102	VIII. Civilizované násilie
113	IX. Polícia
127	X. Výsluchy, sledovanie, prehliadky
140	XI. Súd
152	XII. Rukojemníci štátu
164	XIII. Vzdelanie ako výsada
173	XIV. Štátna lož
187	XV. Korupcia
202	XVI. Adaptácia
216	XVII. Prednosti
228	XVIII. V Európe
247	Predslov k talianskemu vydaniu knihy obnovenie poriadku (MŠ, 1980)
261	Doslov k druhému českému zahraničnému vydaniu obnovenia poriadku (Vilém Prečan, 1983)
269	Kto bol Milan Šimečka?

Rukopis publikácie *Obnovenie poriadku* vznikol v rokoch 1975 – 1977. Knižne vyšla najprv v zahraničí (Kolín nad Rýnom a Paríž, 1979; Rím, 1982; Londýn, 1984). V Československu bola publikovaná len ako samizdat (Edice Popelnice, Praha 1981). Oficiálne vyšla kniha až po revolúcii v roku 1990 (Atlantis, Brno; Archa, Bratislava).

V roku 2017 sprístupnila Nadácia Milana Šimečku aj elektronickú verziu slovenského prekladu knihy. Predslov k tomuto vydaniu napísali Jolana Kusá a Miroslav Kusý.

Predslov

Som veľmi rada, že *Obnovenie poriadku* Milana Šimečku bude prístupné aj v elektronickej podobe. Okrem iného aj preto, že je to kniha, ktorá sa z knižnice znova a znova stráca. Ani teraz som ju tam nenašla, hoci som ich už v živote vlastnila niekoľko.

Netrápim sa tým, pretože to len svedčí o jej kvalite. Horko-ťažko som si ju vypožičala, opäť ňou listujem a čítam náhodne otvorené strany, od ktorých sa neviem odtrhnúť. Vyvolávajú k životu ten známy pocit: Áno, tak to bolo, to sme žili... presne... Aj úvahy a súvislosti, ktoré nasledujú, sú samozrejmé, známe. A pocity, ktoré máme zasunuté v pamäti tela, mysle, duše. Príliš často sa k nim nevraciam, aj keď patria k legitímnej pamäti.

Pripadá mi dôležité, že bude prístupnejšia tá časť „pamäti národa“, ktorá je menšinová. O ktorej sa asi nebude učiť v dejepise. V nej je uložená skúsenosť a reflexia „ľudí druhej kategórie“, do ktorej ich odsunul režim.

Nadhlád a noblesa, s ktorou je kniha napísaná, je výsledkom Šimečkovho rozhodnutia zobrať si svoj život, ktorý sa mu politická moc snažila ukradnúť, naspäť, pod vlastnú kontrolu. Rozumom, emóciami, duchovne, celou bytosťou. A prijať fakty, ktoré sú mimo jeho sféry vplyvu — ako vonkajšie okolnosti. Vždy sú nejaké, uzavrel autor úvahy pre seba i pre nás.

Myslím, že úlava, ktorú toto rozhodnutie prinieslo, je z knihy cítiť. Vrátilo mu istotu a pocit bezpečia.

Milan Šimečka píše a uvažuje o konci šesťdesiatych a prvej polovici sedemdesiatych rokov. Pôvodný nápad, písať o šesťdesiatom ôsmom, opustil. Písal o ňom už skoro každý.

Pamätám si tie roky, keď doznievala eufória a nádej zo šesťdesiateho ôsmeho roku. Aj začínajúce previerky a perzekúcie sa niesli v duchu viery, že to nemôže trvať dlho. Čo sa dialo potom: desaťtisíce ľudí vyhodili zo strany a zamestnania, mnohých ďalších, aj nestraníkov, pod rôznymi menami označili za nepriateľov. Hovorilo sa celkovo o 600 000 postihnutých, najmä v oblasti profesionálneho uplatnenia. Ich rodinní príslušníci sa stali rukojemníkmi štátu, ktorý mal vo svojom vlastníctve a pod kontrolou všetko — školy, úrady, hospodárstvo, administratívu. Nakoniec, bola som jednou z nich.

Od sedemdesiateho, po perzekúciách, všetko akoby stíchlo a ľudia žili so zatajeným dychom. Vydýchli si až v osemdesiatom deviatom. Prevažne o tom ani nevedeli, okrem tých, ktorí vedeli, čo žijú a z čoho majú výhody. A neprekážalo im to. Tento proces, aj s jeho fyziológiou, anatómiou a vôňou, je obsahom *Obnovenia poriadku*.

Popri analýzach a úvahách, ktoré bol Šimečka zvyknutý písať z akademickej praxe, sa mu tu do pera tlačil príbeh. A to nielen vlastný, ale zahŕňajúci aj skúsenosti priateľov a známych ako zástupné rozprávanie za tie stovky, ba tisícky príbehov, ktoré sa mu diali pred očami.

V tejto knihe vzniká forma písania, ktorá je pre Šimečku taká charakteristická — osobný

príbeh, ľudský príbeh v celej jeho komplexnosti, zasadený do vertikálneho i horizontálneho rámca okolností. Nie náhodou začal nasledujúcu knihu, *Kruhovú obranu*, úvahou o veľkých a malých dejinách. Vyjasňoval v nej vlastné chápanie ľudského života a všetkých okolností, vytvárajúcich veľké dejiny, v ktorých je život jednotlivca ukotvený.

Vždy sú nejaké veľké dejiny, okolnosti historické, politické, také, či onaké, vrátane rodinných, ale tie človeka nevyvážajú z jeho osobnej i dejinnej zodpovednosti za vlastný život, okolo toho sa točili autorove úvahy.

Kniha Milana Šimečku *Obnovenie poriadku* mala mimoriadny význam v čase, keď vyšla. Doma sa naplno ujala moci dezinterpretácia skutočnosti, k Charte 77 sa ešte len schyľovalo. Tlač bola spoľahlivo cenzurovaná, a tak táto kniha pôsobila ako majestátny krížnik, ktorý vyplával na hladinu mŕtveho jazera so zákazom plavby.

Aj pre zahraničie bola kniha zjavením. A veľkým zdrojom možností interpretácie súčasných dejín Československa, Slovenska a východného bloku. Isté stereotypy boli rovnaké aj v Maďarsku a Poľsku.

Vzápätí ju preložili v Taliansku, Nemecku, Šimečkovi za ňu udelili cenu, vydávali ju opakovane, vcelku i po kapitolách. Aj to je jej privilegium. Každá kapitola obsahuje istý celok.

V úvode autor hovorí, že sa mu po piatich rokoch života v období „normalizácie a konsolidácie“ naraz zdalo dôležité zachytiť tieto procesy. Procesy, ktoré boli pre tunajší socializmus typické,

bežné; obdobie šesťdesiateho ôsmeho bolo mimo normy, ako keď sa planéta vychýli z danej dráhy a potom ju násilím vrátiť naspäť. Pozoroval, ako ľudia prestávajú veriť vlastnej pamäti, niektorí z pohodlnosti, iní pre kariéru, pre „poriadok“ vo vlastnom živote. Preto je názov knihy skutočne hlboko výstižný a mnohorozmerný.

Ak by politológovia hľadali korene súčasných prejavov ľudí v súkromí i vo funkciách, nájdu tu veľa podnetov. Ak by sociálni psychológovia hľadali vysvetlenia nepravdepodobného ľudského správania, tiež sa môžu inšpirovať. A každý z nás, kto potrebuje inšpiráciu a odvahu pozrieť sa na svoj vlastný život, tiež môže po tejto knihe siahnuť s dôverou.

Jolana Kusá
september 2017

Obnovenie spomienok

Keď mi Milan niekedy v osemdesiatom štvrtom priniesol tento exemplár (mám ho tu, pred sebou) vtedy u nás „zakázanej písomnosti“, londýnskeho druhého vydania *Obnovenia poriadku*, napísal mi doň venovanie: Mirovi za prvý rozhovor o tejto knihe. Milan.

Pravdaže, na tento konkrétny rozhovor si už vôbec nepamätám, na čo si však stále živo spomínam, sú nekonečné a búrlivé besedy s ním — kdekoľvek a kedykoľvek sa Milan objavil. Bol vášnivý diskutér, ktorý so svojimi podnetmi a replikami dominoval každej tomu prístupnej spoločnosti. Napríklad aj u mňa doma, kde z našich pravidelných priateľských posedení vytvoril diskusný klub. Áno, posedieť si, porozprávať sa, pohostiť sa a vypiť si na bežný slovenský spôsob; ale vyhradiť si pritom neodmysliteľný čas aj na vážnu dišputu a rozjímanie na šimečkovský spôsob. Toto Milan zaviedol aj do disidentských, teda tajných, každokvartálnych stretávok komunistickým režimom odstavených československých (najmä českých) spisovateľov, vždy niekde v Čechách, na Morave či na Slovensku. Tam sa napokon vytvoril úzus britkej polemiky medzi „optimistom“ Milanom Šimečkom s úvodným slovom a Milanom Uhdem, jeho oponentom, ktorý vystupoval ako „advocatus diaboli“. Po tomto „predstavení“, na ktoré sme sa všetci prítomní vopred dlho tešili a ktoré sme s oboma aktérmi prežívali, vždy nasledovala búrlivá diskusia v pléne.

V takýchto besedách získaval Milan Šimečka často aj inšpiráciu pre svoju publicistiku. Tá bola jeho srdcovou záležitosťou. Bol to mág písaného slova, mág textu tvoreného na publikovanie tlačou. A to nielen vlastného textu. Áno, vždy prinášal vlastné texty, kapitoly pripravovaných prác, ktoré nám na našich posedeniach predčítaval a dychtivo počúval naše reakcie na ne; ale okrem toho na nás vždy naliehal, aby sme svoje postrehy, nápady a myšlienky dali na papier a podrobili ich čitateľskej recenzii nášho disispoločenstva i prístupnej verejnosti.

„Miro, napíš to!“, počúval som často jeho nátlak proti rezignácii, ktorá nás vtedy opantala.

„Miro, napíš to!“, počúvam ešte aj dnes rovnaký apel od jeho syna Martinho Milana (tak sme si ho zvykli identifikovať), a keď privriem oči, vidím na jeho mieste starého Šimečku.

Čítanie Šimečkovho *Obnovenia poriadku* nás prenáša do starých čias a pre tých, ktorí ich neprežili, to môže znieť ako dobre vymyslený príbeh na spôsob Orwella; ale pre nás, pamätníkov, je to vzrušujúce svedectvo doby. My sme v tom žili a každý príznak opakovania manierov z tých čias v nás vyvoláva úzkostné pocity.

Miroslav Kusý
september 2017

MŠ ako robotník v betonárke v Petržalke, 1977.
FOTO: archív Kritika & Kontext

KTO BOL Milan Šimečka?

Narodil sa 6. marca 1930 v Novom Bohumíne v Českej republike ako najmladší z troch súrodencov v rodine úradníka v česko-nemeckom tolerantnom prostredí nasýtenom masarykovským humanizmom. Po skončení štúdia filozofie, českej a ruskej literatúry na Filozofickej fakulte v Brne sa oženil s Evou Lahodovou, študentkou tej istej fakulty. Od jesene 1954 pracoval a žil s manželkou a dvoma synmi na Slovensku. Zaoberal sa dejinami filozofie, venoval sa téme sociálnych utórií, vyučoval marxistickú filozofiu, najdlhšie na Vysokej škole múzických umení. Písal tiež literárne recenzie a postupne čoraz kritickejšie kultúrno-politické a politické eseje. Na prelome rokov 1967 — 68 strávil pol roka v západonemeckom Mainzi ako štipendista tamojšieho Ústavu európskych dejín.

Jasne sa postavil proti okupácii v roku 1968, za jeho postoje ho vylúčili z komunistickej strany a znemožnili mu uplatniť sa v jeho profesii.

Akademické prostredie vymenil za manuálnu prácu, až do svojho zatknutia a uväznenia v roku 1981 pracoval ako vodič bagra a buldozéra. Po viac ako roku vo vyšetrovacej väzbe bol bez súdu prepustený. Vrátil sa s podlomeným zdravím, podstúpil niekoľko operácií očí, ale už nikdy dobre nevidel.

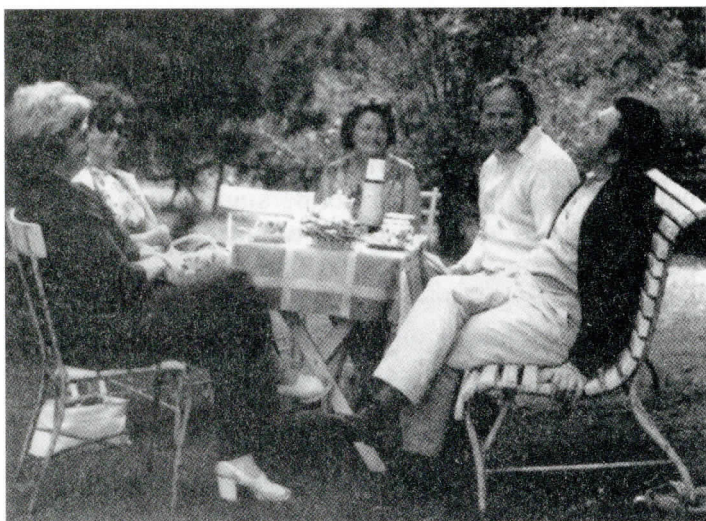
V novembri 1989 patril medzi kľúčových predstaviteľov hnutia Verejnosť proti násiliu, spoluurčoval politickú líniu hnutia, bol pri mnohých zásadných rozhodnutiach. V roku 1990 sa na pozvanie prezidenta Václava Havla stal predsedom Kolégia prezidentových zahraničných poradcov v Prahe, kde 24. septembra 1990 náhle zomrel.

Milan Šimečka sa zaradil medzi filozofov, ktorí rešpektujú individuálnu ľudskú skúsenosť v zmysle obyčajného každodenného života s jeho radosťami a starosťami. Máloktorý hlas mal v československom disente takú pribojnosť, takú autoritu, takú presvedčivosť neúprosného kritika pomerov a zároveň nenapraviteľného optimistu. Mal dar oslovovať ľudí písaným i hovoreným slovom. Stal sa najprekladanejším samizdatovým publicistom a spisovateľom, výnimočným autorom, ktorý nás má stále čím osloviť.

Václav Havel (na zemi) nahráva koncert Vlastu Třešňáka (chrbtom). Zl'ava: Věra Jirousová, Ludvík Vaculík, Jiří Gruša, Jelena Kohoutová-Mašínová, Jiří Němec, Eva Šimečková a MŠ, Hrádeček, 1976.

FOTO: Bohdan Holomíček

**U Vaculíkovcov, Dobřichovice, 1976.
Zl'ava: Helena Prečanová, Eva Šimečková,
Madla Vaculíková, MŠ, Vilém Prečan.**

FOTO: archiv Kritika & Kontext

OBNOVENIE PORIADKU

Milan Šimečka

Preklad Gizela Gáfriková

Jazyková redakcia Barbora Škovierová

Edíciu pripravili Nina Galanská a Inge Vagačová

Dizajn a sadzba Boris Meluš

Tlač Finidr, s. r. o., Český Těšín

Vydala Nadácia Milana Šimečku

v edícii Malé VELKÉ dejiny Milana Šimečku

v roku 2022 v Bratislave

www.nadaciamilanasimecku.sk

Ďakujeme všetkým, ktorí podporili vydanie edície kníh Milana Šimečku v rámci kampane cez crowdfundingovú platformu StartLab.

ISBN 978—80—89008—84—1

NADÁCIA
MILANA
ŠIMEČKU

MILAN
ŠIMEČKA
FOUNDATION

Rok po náhlom odchode Milana Šimečku založili jeho priatelia nadáciu nesúcu jeho meno. Od samého zrodu bola Nadácia Milana Šimečku živým organizmom, kombinujúcim jasnú víziu s konkrétnou, zdánlivo drobnou prácou. Sila vízie sa opierala o Šimečkov filozofický odkaz — prispieť k budovaniu demokratickej politickej kultúry a k civilizačnému obratu v prospech demokratického cítenia a myslenia. Sila drobnej práce spočívala v presvedčení, že takéto úsilie má zmysel, že prinesie ovocie a pomôže vychovávať mladú generáciu, ktorá bude myslieť a cítiť inak ako jej predchodcovia vyrastajúci v nedemokratických podmienkach.

Najmä pre mladých ľudí sme sa rozhodli vydať v roku 2022 knihy Milana Šimečku po prvýkrát v slovenskom preklade a aj takto im priblížiť jeho nadčasové dielo.

Edícia Malé VELKÉ dejiny Milana Šimečku:

Obnovenie poriadku (1978)
Kruhová obrana (1983–84)
Veľký brat a veľká sestra (1984)
Koniec nehybnosti (1987–89)
**Náš súdruh Winston Smith
a iné texty (1968–1990)**

OBNOVENIE PORIADKU vznikalo v rokoch 1975 – 77. Text je brilantnou analýzou normalizačného režimu, ktorý v Československu po uvoľnených šesťdesiatych rokoch znovu nastolil „poriadok“. Milan Šimečka vychádzal z premisy, že zdanlivé obnovenie poriadku sa uskutočnilo za cenu duchovnej a mravnej krízy spoločnosti, ktorú tak fakticky deštruovalo. Súčasťou tohto procesu bol systematický nátlak na ľudí a z neho kľúčiaci strach z existenčného ohrozenia, ale aj ľahostajnosť, chamtivosť, zrada a konformizmus. Tieto témy sa nás dotýkajú aj v súčasnosti, preto je dôležité uvažovať o ich príčinách a dôsledkoch.

„Dnes viem, že odmietnutie adaptovať sa na obnovený poriadok bolo u mňa, tak ako u väčšiny ďalších ľudí, motivované stavom duše, ktorý Štátna bezpečnosť nazýva tvrdohlavosťou. V skutočnosti je to túžba uchovať si o sebe na zvyšok života dobrú mienku. Je to úplne jednoduchá motivácia a vždy ma udivuje, že ju popri Štátnej bezpečnosti nechápu ani mnohí z tých, ktorí by na to mohli mať dobré predpoklady. Alebo to možno chápú, považujú však za lepšie hľadať v neadaptovaných postojoch politickú špekuláciu, pýchu a bohviečo iné.“ MŠ, Obnovenie poriadku

